

Na Oost-Vlaanderen aandacht voor Antwerpen. Een portret van de provincie met procentueel het grootste aantal gespecialiseerde bedrijven die jarenlang inzake fokkerij een nauwe band met Nederland onderhield.

Mede door de topografische ligging en de historische achtergrond kent de provincie Antwerpen jarenlang een nauwe samenwerking met de aangrenzende Nederlandse provincie Noord-Brabant. De sterke verwevenheid met Nederland is al die jaren ook in het fokbeleid van de provincie naar voren blijven komen. 'De huidige samenwerking tussen CR Delta en VRV is hier al in de wieg gelegd', vertelt Jan Francken, jarenlang fokkerijspecialist bij VRV. 'Antwerpen stond op elk vlak altijd open voor progressie, voor vernieuwing.' Net zoals de historische verklaring die teruggaat naar de zeventiende eeuw toen de huidige provincies Noord-Brabant en Antwerpen tot 1648 verenigd waren in het hertogdom Brabant, lag ook het gemeenschappelijke ras, het Kempisch roodbont of MRIJ, aan de basis van de verbondenheid inzake fokkerij.

Toch kende de veeteelt net zoals in alle Vlaamse provincies ook in Antwerpen oorspronkelijk een sterke versnippering waar vooral de diversiteit aan rassen binnen Vlaanderen een rol bij speelde. Zo kende elke provincie ten minste twee rassen. 'Antwerpen had daarbij het geluk met het roodbont en het zwartbont over twee internationale rassen te beschikken', klinkt het bij Francken.

Ontmenging en specialisatie

Typerend voor de provincie Antwerpen is de huidige hoge specialisatiegraad van de melkveebedrijven. Vanaf de jaren vijftig kenden de landbouwbedrijven duidelijke sterke evolutie. 'Vroeger bestond er vooral in het zuiden van onze provincie veel gelegenheidslandbouw. Zo waren er heel wat arbeiders die naast het werk in fabrieken of mijnen ook nog een

Antwerpen in cijfers

Melkkoeien in 2002: 78.574
Totaal aantal leden: 1579
Melkcontrolekoeien in 2001: 39.699
Aantal leden melkcontrole: 666
Aantal leden vleesvee: 532

Gemiddelde 305-dagenproductie 2001:
57 305 7242 4,18 3,36
Hoogste bedrijf 2001: Guy Op 't Roodt, Geel
81 3,01 366 11.862 4,03 3,50 893
Hoogste producente 2001:
Cassia (v. Cash), Stefaan Van Hasselt
5,00 385 19.750 3,05 3,17 1229
Hoogstgepunte koe 2001:
Leen (v. Bevnick), 91 punten, van Herman Stevens, Westmalle

koe of soms een paar koeien hadden. Op die manier bestond de gemiddelde veestapel in die streek slechts uit drie koeien. Het percentage gelegenheidslandbouw liep zelfs op tot 90', vertelt Daniël Van Nieuwenhuyze, oud-veeteeltconsulent in de provincie Antwerpen. 'Voor de melkcontrole op twee bedrijven had een melkcontroleur vaak genoeg aan drie melkbusjes. Als hij met die drie busjes slechts één bedrijf ging bemonsteren, was er al sprake van een groot melkveebedrijf.'

Toen in de na-oorlogse periode de keuze moest worden gemaakt welke landbouw de overheid in de toekomst zou steunen, werd alles ingezet op de tien procent bedrijven met landbouwactiviteiten als hoofdberoep. 'Op die manier steunden we de ontmenging en specialisatie. Daardoor kent Antwerpen nu procentueel het grootste aantal gespecialiseerde

Het voormalig veeteeltcentrum te Oostmalle

bedrijven', klinkt het bij Van Nieuwenhuyze logisch. Tegenwoordig tellen de melkcontrolebedrijven in de provincie gemiddeld 57 melkkoeien. Antwerpen is met deze cijfers koploper onder de Vlaamse provincies. 'Zonder de quota-regeling zou die evolutie steeds verder zijn gegaan en hadden de melkveebedrijven hier vandaag de dag gemiddeld 100 koeien gemolken.'

Vooruitstrevend fokprogramma

Niet alleen de bedrijfsstructuur, maar ook de fokkerij kende de afgelopen jaren een enorme vooruitgang. Waar tot half jaren zestig vooral gebruik werd gemaakt van vers sperma, zorgde de komst van het diepvriessperma voor een sterke evolutie in de fokkerij. 'In 1967 werd ge-

Het zwartbontras van België van oorsprong in de polders en in Oost-België

Naast het Kempisch roodbontvee, typisch voor de provincies Antwerpen en Limburg, kwamen in het noordwesten van Antwerpen ook heel wat koeien voor behorende tot het zwartbontras van België. Het voorkomen van deze zwartbonten op het Belgisch grondgebied was in de loop van de voorbije eeuw enigszins streekgebonden, deels onder impuls van de overheid. Zo trof men de zwartbonte koeien vooral aan in de polderstreken in het noorden van de provincies Oost- en West-Vlaanderen, in het aansluitende poldergebied van de provincie Antwerpen en in een groot deel van het arrondissement Mechelen. Een tweede gebied situeerde zich in de weidestreek van de provincie Luik in het oosten van het land. Tot in 1971 werden als gevolg van de geografische opsplitsing twee zwartbonte rassen officieel erkend: enerzijds het zwartbontras van het oosten van België en anderzijds het zwartbontras van de polders. Deze beide groepen kwamen voor in de zogenaamde officiële zones die per ministerieel besluit in 1964 waren vastgelegd. De populatie kon door deze afbakening weinig aangroeien in de rest van België. Bovendien was bij wet vastgesteld dat zwartbont niet zomaar mocht worden ingekruist op het roodbont. Pas begin jaren zeventig werd met de komst van het diepvriessperma alles opnieuw vrijgegeven.

Kattelij, nationaal kampioene zwartbontras van België in 1978

Als gevolg van deze opsplitsing hanteerden de twee gebieden bovendien elk een eigen fokdoel. Zo gaven de veehouders in het oosten van het land de voorkeur aan bredere dieren met een hoge groei-kracht. Om die reden gebruikten deze boeren meestal Duitse stieren. Dit in tegenstelling tot de Vlaamse polders waar de bevoorrading in principe vanuit Nederland gebeurde. Een gegeven dat historisch verklaard kan worden aangezien het ras in die streek is ontstaan door een sterke ver-

menging van bloedlijnen van het Nederlandse zwartbontras met het inheemse vee. Bovendien groeide de zwartbonte veestapel ook aan door rechtstreekse invoer vanuit Nederland. Na de Eerste Wereldoorlog nam de invoer van Nederlands vee sterk af en beperkte zich uiteindelijk tot de invoer van fokstieren. Kort na deze oorlog werden wel nog enkele duizenden zwartbonten ingevoerd om in bepaalde streken de vernietigde veestapels opnieuw op te bouwen.

start met het PWF-programma. Het fokprogramma bood een nieuw perspectief voor de fokkerij in Antwerpen', vertelt Francken. 'Voor de herstructurering begin jaren zeventig telde het fokprogramma ongeveer vierhonderd testbedrijven, vergelijkbaar met de testers nu. Het "KI-blad", dat door onze veeteeltvereniging

werd uitgegeven, was een handig hulpmiddel om informatie over de ingezette proefstieren naar de veehouders over te brengen. Ook andere onderwerpen, zoals de Holsteinisatie, kwamen aan bod. Het blad verscheen vier keer per jaar en was het meest vooruitstrevende tijdschrift voor de landbouw uit die tijd.'

Met de komst van het diepvriessperma eind jaren zestig importeerde de Antwerpse KI-vereniging een aantal stieren. Francken: 'De Nederlandse fokstier Alexander was daar een voorbeeld van. Toen zijn we ook richting Noord-Holland gegaan op zoek naar de juiste stieren om hier in te zetten. Daar vonden we meer melktypische en meer op melk gerichte koeien en dus gingen we daar vers sperma ophalen om hier in te zetten. Daarbij werd soms tot in Texel doorgereisd. Alles weliswaar met de nodige officiële ondersteuning.' Ook Jan Willemse, oud-voorzitter bij VRV, bevestigt: 'De vroegere bondstieren waren bijna altijd uit Nederland afkomstig.' Eén van de succesrijke onder de ingevoerde veebondstieren was

Vlaamse provincie Antwerpen stuk verweven met Nederlandse veeverbetering

Antwerpen gespecialiseerd

Jarenlange zwartbontfokkerij bij Marc en Dirk Akkermans levert keuringssuccessen

Met het fotoboek, de exterieur- en melkcontrolegegevens bij de hand vertellen Marc en Dirk Akkermans over hun zwartbonten. Het album, een fraaie verzameling van foto's en lactatiegetuigschriften van hun keuringscoryfeeën, illustreert de gedrevenheid van de twee broers uit Essen, gelegen in de Antwerpse Noorderkempen op een boogscheut van de Nederlandse grens.

Het bedrijf, dat door de jaren heen sterk groeide, biedt onderdak aan een 90 koppen tellende melkveestapel en het bijhorend jongvee. De gemiddelde jaarproductie schommelt al enkele jaren rond de 9000 kg melk. Zo bedroeg die het afgelopen melkcontrolejaar 9124 kg melk met 4,12 procent vet en 3,36 procent eiwit over een periode van 305 dagen.

Toen in 1973 de 30-koppige veestapel wegens brucellose moest worden geruimd, kocht vader Akkermans de reeks zwartbonte melkkoeien aan van de familie Mastenbroek uit het Nederlandse Ens, gelegen in de Noordoostpolder. Deze fokker had met zijn FH-koeien al verschillende prijzen op keuringen behaald. Ten huize Akkermans werd om die reden besloten met de aangekochte zwartbonten op die keuringsweg door te gaan.

Ook in de periode van de Holsteinisatie was de familie Akkermans mee met de eerste trein. Zo werden fokstieren als Marathon, Elevation, Astro Jet, Chairman en ChiefMark veelvuldig ingezet op de aangekochte veestapel. Vooral over de fokkerij met Elevation zijn de broers erg enthousiast. 'Door de goede ervaring met Elevationdochter Jentje 300, de eerste kruisingskoe op ons bedrijf, zijn we met de Holsteinisatie verder blijven gaan', vertelt Dirk Akkermans, die sinds de overname in 1985 samen met zijn broer Marc het melkveebedrijf uitbaat. 'Toch vonden we dat met het gewoon inkruisen van Holsteinstieren op onze eigen veestapel de evolutie naar Holsteins niet snel genoeg ging. Daarom kochten we in 1988 de Holsteinvaars Barbara aan op de fokveevelling in Osnabrück.' Een heel goede aankoop, zo bleek enige tijd later. Tot twee keer toe mocht de Duitse meedingen op het Europese kampioenschap. Zo nam de Abeldochter in 1991 deel in Cremona en mocht ze in 1993 samen met stalgenote Biene (v. Beautician), die eveneens in Duitsland werd aangekocht, in Barcelona deelnemen aan het Europese kampioenschap. Maar niet alleen op de diverse prijskampen scoorde de Abeldochter hoog, ook in de melkstal presteerde ze sterk. Zo behaalde Barbara in haar vierde lactatie op 303 lactatiedagen een productie van 10.558 kg

Marc en Dirk Akkermans aan de zijde van de excellente Ingotdochter Paula 4

melk met 4,46 procent vet en 3,21 procent eiwit, goed voor een lactatiewaarde van 123.

Tegenwoordig zijn het de dochters en kleindochters van Barbara die fraaie prestaties neerzetten. Zo was Teskdochter Barbara 7 de oudste koe op de afgelopen editie van Agriflanders waar de stal van de broers Akkermans met vier deelnemers vertegenwoordigd was. De levensproductie van de tienjarige Barbara 7 reikt inmiddels al boven de 75.000 kg melk. Ook haar dochter Barbara 16 (v. Marker) produceert sterk. 'Wij vinden het belangrijk dat de koeien het ook inzake productie goed doen.' Toch vormt melkproductie geen hoofddoel in de fokkerij op hun bedrijf. 'Wij streven naar functionele koeien met goede uiers, sterke benen en een goede

Barbara 16 (Marker), 87 punten
Prod.: 3,03 305 10.821 3,63 3,32 LW 122

eiwitvererving. Inet-fokkerij is op ons bedrijf minder toegepast.'

Een van de recentere aankopen op het bedrijf was die van Mattie G-dochter Hottie uit de stal van Kris Goossens uit Meerhout op de Flanders Elite Sale in 1999. 'We kochten dat kalf omdat het afkomstig was uit een hoge-eiwitfamilie', maakt Akkermans duidelijk. 'Na de aankoop hebben we haar verschillende keren gespoeld, met wisselend succes. Dit jaar is een Hershell-dochter van Hottie gespoeld met Sinatra. Hottie zelf is drachtig van Grandprix.' Sinatra kreeg het voorbije jaar wel meer kansen op het bedrijf en vult samen met halfbroer Grandprix het inseminatielijstje met namen als Stormatic, Spock, Forbidden, Ford en Bond aan. SAP hanteren de broers bij de stierkeuze als een nuttige handleiding. Toch kiezen ze uiteindelijk zelf welke stier op welke koe gebruikt wordt. Dat heeft wel vaker een discussie tussen de twee broers tot gevolg. Akkermans verduidelijkt: 'Als een koe kalft, valt er aan je keuze niets meer te veranderen. Fokkerij gebeurt nu eenmaal negen maanden voor het afkalven.'

Tussen het jongvee lopen dochters van Cello, Addison, Bruce, Manat, Emerson en Leliebon. Vooral over deze laatste zijn de broers enthousiast. 'Zijn dochters scoren sterk in ontwikkeling en tonen heel veel uitstraling. Daardoor zijn we Leliebon gaan hergebruiken sinds deze winter.' De ruime aanwezigheid van jongvee op het melkveebedrijf in Essen valt onmiddellijk op. 'Alle jongvee op ons bedrijf wordt aangehouden. Witblauwkruisingen komen er niet aan te pas. Op het onder-eind van de veestapel en bij de pinken planten we embryo's in', klinkt het duidelijk. 'Wanneer het echt uit een goede koe komt, houden we ook wel eens een stiertje aan voor de verkoop.'

Grondleggers van de roodbontfokkerij in Antwerpen: Eduard van den Brand en Fientje 18's Roland

Een van de oudste betekenisvolle stieren bij de roodbontfokkerij in de provincie Antwerpen is Eduard van den Brand. Als eerste ingezette KI-stier, toen nog met vers sperma, wist hij bijna een halve eeuw geleden een sterke stempel te drukken op de roodbontpopulatie. 'Eduard van den Brand kende succes op brede basis. Deze stier bracht meer bespierdheid bij zijn nakomelingen, een kenmerk dat in die tijd nog erg gewild was. Het was niet echt een melkstier. Met Eduard van den Brand is toen heel goed gefokt', bevestigt de 81-jarige Daniël Van

Nieuwenhuyze, oud-veeteeltconsulent van de provincie Antwerpen. 'Deze stier is bovendien breed ingezet. Op die manier zorgde hij voor erg goede veestapels en heel wat afstammelingen.'

Een even opvallende KI-stier in de jaren vijftig was de roodbonte Fientje 18's Roland, geboren in 1953, die net als Eduard van den Brand nog tot provinciaal kampioen werd gekroond in Antwerpen. In tegenstelling tot de populaire Eduard van den Brand kon Fientje 18's Roland wel als echte melkververer binnen het Kempisch roodbontras omschreven worden. Van Nieuw-

huyze: 'Fientje 18's Roland was een moderne stier voor die tijd. Als melkstier is hij op grote schaal ingezet op de bedrijven.'

Ook in het zogenaamde 'KI-blad', het vooruitstrevende magazine van de plaatselijke provinciale veeteeltvereniging, werden de productiekwaliteiten van Fientje 18's Roland benadrukt. Ter illustratie waren daarbij bovendien de productiegegevens van zijn afstammelingen gepubliceerd. Zo produceerden zijn dochters in eerste lactatie gemiddeld 4537 kg melk met 3,60 procent vet.

Eduard van den Brand, eerst ingezette KI-stier

De moderne melkververer Fientje 18's Roland

Jan Francken: 'Antwerpen had het geluk over twee internationale rassen te beschikken'

Bertha 3's Sjoerd van de veebond van Meerseldreef.

Begin jaren zeventig werden ook Amerikaanse genen ingezet in de fokkerij. De hoge kostprijs van het fokstiersperma stond een brede inzet op de melkveebedrijven sterk in de weg. Daarom besliste de KI-vereniging om de goedkopere proefstieren te vermarkten. De namen: Strickler Savior en Bear Path Flite bij zwartbont, Cresheaven Dean en Leadfield Creation bij roodbont. Jan Francken herinnert zich de reeks proefstieren uit die tijd alsof het gisteren was.

De Holsteinisatie in de provincie Antwerpen kreeg pas echt een breed draagvlak met de fokstieren Willow-Farm Rockman Ivanhoe in zwartbont en Branderlea Citation Topper in roodbont. Francken: 'Deze stier bracht meer lengte en meer macht bij de koeien en maakte daardoor heel wat indruk bij de fokkers. Branderlea Citation Topper schonk vertrouwen in de Holsteinfokkerij.' In datzelfde verband kan ook Topperdochter Alba van Guido Mertens uit Ravels genoemd worden. Als keuringssucces en als een van de eerste Holsteinkruislingen speelde deze koe een belangrijke rol.

Stier geen doel op zich

Organisatorisch hebben de Antwerpse veeteeltverenigingen bijna dezelfde lijn als de provincie Oost-Vlaanderen gevolgd. Zo bestond de KI-vereniging naast de veekweeksyndicaten en het melkcontrolecentrum. Enkel rondreizende stieren waren er niet te vinden. Francken: 'Dat een rondreizende stier in Oost- en West-Vlaanderen bestond, konden wij ons hier niet inbeelden. Stel je voor hoeveel geslachtsziekten op die manier verspreid werden.' Manifestaties als stieren-

Jan Willemse: 'De bondstieren waren bijna altijd uit Nederland afkomstig'

keuringen waren in de provincie wel gekend. Toch is Jan Francken ervan overtuigd dat de komst van de gegevensverwerking en de afschaffing van dergelijke publieke voorstellingen de fokkerij vooruit hebben geholpen. 'Het is pas goed begonnen in de fokkerij vanaf het moment dat de boer verder van de stier is komen te staan. Je moet namelijk weten dat de stier nooit een doel op zich is binnen fokkerij. De stier is altijd het middel om een doel te bereiken.'

Annelies Debergh